

Public Management of the Protection of National Values in Ukraine: Challenges and Threats

UDC: 328.34

DOI: 10.15421/152211

Larin Stanislav

Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-8544-7714>, stanislav.larin@outlook.com

University of Educational Management of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Abstract

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of public management of the protection of national values in the conditions of globalization challenges and transformational changes, which are considered through a theoretical analysis of subjects, trends and innovative approaches to effective public governance. Subjects of public administration are able to demonstrate effective public administration based on the union of three components - man, society, state - taking into account the interests of each at a synergistic level

The author carried out an analysis of the current legislation of Ukraine, which allows us to come to a conclusion about the direction of the managerial influence of the subjects of public administration on the protection of national values on the constitutional rights and freedoms of man and citizen; spiritual, moral and ethical, cultural, historical, intellectual and material values of society; constitutional system, sovereignty, territorial integrity and inviolability; informational and environmental environment; natural resources. Institutions of civil society, state self-governing subjects performing public management functions for the protection of national values in the conditions of globalization challenges and transformational changes are identified.

Thus, the work proves that the main subject of public management of the protection of national values is a person. It was revealed that the features of public management of the protection of national values in the conditions of globalization challenges and transformational changes are expressed through a change in the structure, functions of expanding the subjects of public management activity, which are combined at a synergistic level into a three-component model based on people-centeredness, social-centeredness and state-centeredness. The conducted empirical study of threats to the affirmation of national values in Ukraine contributed to proving that civil society institutions, together with state self-governing subjects, are capable of performing the functions of public management of the protection of national values in the face of globalization challenges and transformational changes. This is confirmed by the practice of public-management activities during military operations in Ukraine: the Armed Forces of Ukraine, state-military administrations and the volunteer movement at a synergistic level are bringing Ukraine's victory over the enemy closer.

Keywords: public administration, sovereignty, integrity, universality, social justice, patriotism, tolerance, spirituality

Citation: Larin, S. (2022). Public Management of the Protection of National Values in Ukraine: Challenges and Threats. *Public Administration Aspects*, 10(2), 41-50. <https://doi.org/10.15421/152211>

Публічне управління захистом національних цінностей в Україні: виклики та загрози

Ларін Станіслав

Університет менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)

Анотація

Метою статті є аналіз особливостей публічного управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін, які розглядаються шляхом теоретичного аналізу суб'єктів, тенденцій та інноваційних підходів до ефективного публічного врядування. Суб'єкти публічного управління спроможні продемонструвати ефективне публічне врядування на основі об'єднання трьох компонентів – людини, суспільства, держави, – враховуючи інтереси кожного на синергетичному рівні

Автором здійснено аналіз чинного законодавства в Україні, що дозволяє дійти висновку про спрямованість управлінських впливів суб'єктів публічного управління захистом національних цінностей на конституційні права і свободи людини й громадянина; духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності суспільства; конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість; інформаційне і навколишнє природне середовище; природні ресурси. Визначено інститути громадянського суспільства, державні самоврядні суб'єкти, що виконують функції публічного управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін.

В роботі доведено, що головним суб'єктом публічного управління захистом національних цінностей є людина. Розкрито, що особливості публічного управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін виражені через зміну структури, функцій розширення суб'єктів публічно-управлінської діяльності, які є об'єднуються на синергетичному рівні в трикомпонентну модель на засадах людиноцентричності, суспільноцентричності та державцентричності. Проведене емпіричне дослідження загроз ствердженню національних цінностей в Україні сприяло доведенню, що інститути громадянського суспільства спільно з державними самоврядними суб'єктами спроможні виконувати функції публічного управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін. Це підтверджено практикою публічно-управлінської діяльності під час воєнних дій в Україні: Збройні Сили України, державно-військові адміністрації та волонтерський рух на синергетичному рівні наближають перемогу України над загарбником.

Ключові слова: публічне управління, суверенітет, цілісність, соборність, соціальна справедливість, патріотизм, терпимість, духовність

Цитування: Ларін С. Публічне управління захистом національних цінностей в Україні: виклики та загрози. *Аспекти публічного управління*. 2022. Том 10. №2. С. 41-50. <https://doi.org/10.15421/152211>

Стаття надійшла / Article arrived: 02.04.2022

Схвалено до друку / Accepted: 29.04.2022

Вступ. Європа віками формувала цінності, перебуваючи в авангарді світового розвитку, які стали привабливими також для країн, що не входять до її політичного, економічного і культурного простору. Ці цінності частково були закріплені Декларацією європейської ідентичності, прийнятою Європейським товариством (назва Європейського Союзу, коли він складався з дев'яти країн-учасниць) 1973 року в Копенгагені, яка базувалася на спільній спадщині, в основу якої покладено такі цінності: ідентичне ставлення до життя, сформоване на ідеї створення суспільства відповідно до потреб людей; принципи результативної демократії; рівність перед законом; соціальна справедливість і повага до людських прав. Вступ України до європейської спільноти зобов'язує нашу державу адаптуватися до європейських цінностей і вибудувати цивілізований захист національних цінностей, особливо в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін. До таких глобалізаційних викликів перш за все ми відносимо широкомасштабну війну росії на території нашої держави, яка була оголошена 24 січня 2022 року. Війна продемонструвала, що міцна держава будується на ідентифікації громадян з державою. Об'єднують державу і громадян спільні цінності, які потребують сьогодні на теренах України спільного захисту їх не лише співвітчизниками, а також європейською та світовою спільною. Тож постає питання, яким має бути публічне управління захистом національних цінностей в Україні?

На нашу думку, копіювати систему державного управління захистом національних цінностей Німеччини, Франції чи Великої Британії для розбудови в Україні не є доцільним, проте доцільно використати їх позитивний досвід у тих аспектах, які сприймаються українським суспільством і державою. Вважаємо серед пріоритетних європейських досягнень важливими для імплементації в Україні такі: підвищення рівня самосвідомості громадян держави щодо сприйняття ними України як частини Європейського Союзу; розвиток громадянської освіти; збереження і повага до українських національних традицій, звичаїв, культури.

Тож актуальним є аналіз публічного управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін, які розглядаються шляхом теоретичного аналізу суб'єктів, тенденцій та інноваційних підходів до ефективного публічного врядування. На думку автора, суб'єкти публічного управління спроможні продемонструвати ефективне публічне врядування при умові дії трикомпонентної моделі, яка побудована на засадах людиноцентризму, суспільствоцентризму та державоцентризму.

Спрямованість управлінських впливів суб'єктів публічного управління захистом національних цінностей на конституційні права і свободи людини й громадянина; духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності суспільства; конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість; інформаційне і навколишнє природне середовище; природні ресурси. Окреслено вплив інститутів громадянського суспільства, державних самоврядних суб'єктів на публічне управління захистом національних цінностей в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін, які під час воєнних дій в Україні продемонстрували, що наближення перемоги України над загарником можливе при тісному об'єднанні зусиль на синергетичному рівні Збройних Сил України, державно-військових адміністрацій, волонтерства, руху громадян України.

Аналіз літературних та наукових джерел. Проблематика публічного управління розглядалася через систему національних цінностей як поєднання декількох підсистем в роботах М. Боришевського [1], О. Вишневецького [2], П. Петровського [3], Г. Ситника [4], Ю. Сурміна [6; 14], В.Бакуменка [6], В. Горбуліна [8], І. Лебідь [17], Липинського [19]. Системний підхід сприяє обґрунтуванню сучасних наукових засад публічного управління цим процесом у складних суспільно-політичних системах, орієнтованих на захист національних цінностей людини, суспільства та держави, особливо в умовах глобалізаційних викликів, які пов'язані з початком вторгнення країни-агресора РФ в

Україну та трансформаційними змінами, які відбудуться в повоєнний період – відбудова держави на звільнених від окупантів територіях України.

Основними джерелами дослідження є наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених в сфері публічного управління; нормативно-правові акти органів державного управління; сучасні концепції розвитку відносин, взаємозв'язку, взаємодії органів державного управління та інститутів громадянського суспільства у гуманітарній сфері, якими передбачено захист національних цінностей (передусім в контексті вибору концептуальних підходів щодо забезпечення гуманітарної сфери) та багатофакторності взаємозв'язку держави, суспільства і людини, середовища їх функціонування (розвитку).

Метою статті є розкриття сутності публічного управління захистом національних цінностей в Україні в умовах глобалізаційних викликів та трансформаційних змін.

Виклад основного матеріалу.

Захист національних цінностей розглянемо шляхом дослідження суб'єктів публічного управління ними, тенденцій та інноваційних підходів до ефективного публічного врядування. Основним суб'єктом захисту національних цінностей виступає держава – Україна. Стаття 3 Конституції України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. У цій статті акцентується увага на соціальній сутності людини, на важливості надання кожному члену соціуму можливості вільного життя, розвитку та реалізації своїх прав та свобод. Говорячи про людину як найвищу соціальну цінність, науковці відзначають, що "...оскільки ця цінність є найвищою, то жодне інше явище не може поціновуватись суспільством вище, аніж людина, не може, так би мовити, перевершити її цінність. Усі інші соціальні цінності мають бути підпорядковані, субординовані цінності людини" [1].

У міжнародно-правових документах також акцентується увага на захисті прав і свобод людини. Так ще в червні 1999 року Генеральний секретар ООН зазначив: "Людина повинна бути в центрі всього.

Навіть концепт суверенітету був розроблений для того, щоб захистити індивідуума, який є сенсом існування держави, а не навпаки. Стає неприйнятним бачити, як самі держави порушують права своїх громадян під приводом суверенітету" [2].

Отже, на нашу думку, почуття небезпеки для більшості людей виникає більше через страхи, пов'язані з буденним життям, а ніж через імовірність апокаліптичних подій. У цьому контексті акцентується увага на населенні, а не лише на територіях, адже в контексті розуміння національної безпеки держави головна увага звертається на забезпечення територіальної цілісності. Тому попереднього уточнення потребують такі категорії дослідження, як: "безпека держави", "безпека суспільства", "безпека людини".

"Безпека держави – це захищеність її конституційного ладу, суверенітету й територіальної цілісності. Безпека держави досягається за рахунок наявності ефективного державного механізму управління та координації діяльності політичних сил, а також дієвих інститутів їхнього захисту" [3, с. 19].

"Безпека суспільства – це стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, які дають змогу реалізувати права та свободи всіх груп населення, протидіяти розколу суспільства (в тому числі й з боку держави). Безпека суспільства передбачає наявність суспільних інститутів, громадських організацій, правових норм, розвинутих форм суспільної свідомості" [3, с. 18].

До суб'єктів публічного управління захистом національних цінностей віднесено інститути держави, інститути громадянського суспільства, громадян України, які в процесі цілеспрямованої діяльності в межах чинного законодавства та використовуючи наявні можливості держави (дипломатичні, воєнні, економічні, інтелектуальні, інформаційні та інші), здійснюють розробку й реалізацію владних, регулюючих, координуючих, контролюючих та нормативних державно-управлінських впливів на об'єкти національної безпеки [4]. Головною метою вказаних впливів є прогнозування, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація загроз сталому

розвитку людини, суспільства і держави та їх базовим цінностям.

Діяльність суб'єктів публічного управління захистом національних цінностей здійснюється відповідно до прийнятих в установленому порядку законів, концепцій, стратегій, програм та інших керівних документів з питань забезпечення національної безпеки, які й визначають цілеспрямованість та основні завдання вказаного управління.

Аналіз чинного законодавства України дозволяє дійти висновку, що, предметами, на які спрямовуються управлінські впливи суб'єкти публічного управління захистом національних цінностей є:

- конституційні права і свободи людини й громадянина;
- духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності суспільства;
- конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість;
- інформаційне і навколишнє природне середовище;
- природні ресурси.

З огляду на це, до опосередкованих об'єктів національної безпеки можна також віднести життя та власність громадян, соціальні, територіальні, етнічні, мовні, релігійні та інші групи, включаючи сім'ю, національні та інші меншини, й саме їх право на організацію, можливість самостійно вирішувати питання групової ідентичності, що для України має велике значення. Війна довела, що опосередковані об'єкти національної безпеки становлять вагомий національні цінності держави та суспільства.

Вибір конкретних методів суб'єктами публічного управління захистом національних цінностей, тобто сукупності способів і засобів впливу на об'єкти управління обумовлюється необхідністю своєчасного та адекватного реагування на характер і масштаби загроз національним цінностям та реальними можливостями, які є, або можуть бути у перспективі, у їх розпорядженні (організаційними, економічними, адміністративними, політичними тощо). Нині в умовах воєнних дій держави окремі суб'єкти державного управління одержали військові функції –

обласна військова державна адміністрація, районна військова державна адміністрація, дії яких направлені на захист національних цінностей суспільства.

Таким чином, публічне управління захистом національних цінностей – це неперервний процес суб'єкт-об'єктних відносин, в процесі якого відбувається виконання управлінських функцій держави та суспільства, спрямованих на захист національних цінностей.

Президент України є Главою держави, гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини й громадянина. Також Президент є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України і Головою Ради національної безпеки і оборони України та здійснює загальне керівництво національною безпекою та обороною України [5].

Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, формує законодавчу базу, здійснює парламентський контроль [5].

До предметів відання Комітету Верховної Ради України віднесені: національна безпека України; законодавче забезпечення діяльності органів служби безпеки, розвідки і контррозвідки, органів прикордонної служби, захист державної таємниці; правовий режим державного кордону, воєнного та надзвичайного стану; оборонно-промисловий комплекс, державна система страхового фонду документації, військово-технічне співробітництво України з іншими державами, а також участь України в міжнародних миротворчих операціях; державна політика у сфері оборони; боротьба з тероризмом; здійснення цивільного, у тому числі парламентського, контролю за Воєнною організацією держави; військова служба, Збройні Сили України та їх реформування тощо. Склад, діяльність та законопроектна робота Комітету висвітлені на сайті.

Рада національної безпеки і оборони України, яку очолює Президент України, координує та контролює діяльність органів виконавчої влади, координує та здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони

в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, вносить Президенту України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України та Воєнної доктрини України [6]. Відповідно до функцій Рада національної безпеки і оборони України має компетенцію, що стосується захисту національних цінностей України [8].

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, обороноздатності, національної безпеки України, громадського порядку і боротьби із злочинністю [7]. Як вищий орган системи виконавчої влади в державі, саме КМУ наділений максимальними повноваженнями і ресурсами для формування й реалізації державної політики захисту та примноження національних цінностей України.

Однак до компетенції практично кожного центрального органу виконавчої влади України включені повноваження щодо публічного управління захистом національних інтересів, а не національних цінностей, які витікають з національних цінностей. Так, наприклад:

Міністерство оборони України виступає органом виконавчої влади, покликаним насамперед забезпечити захист української державності та нації від можливої зовнішньої військової агресії. Крім того, серед своїх повноважень воно має “розвиток військової освіти і науки, зміцнення дисципліни, правопорядку та виховання особового складу”, зокрема, “розробляє та здійснює заходи щодо розвитку культури і духовності у Збройних Силах, військово-патріотичного виховання громадян України” [9].

Служба безпеки України – державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України та який підпорядкований Президенту України [10]. До завдань Служби безпеки України відносяться захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та

прав громадян від розвідувальної-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці [10]. Також до завдань Служби безпеки України входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління й економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [10].

Міністерство охорони здоров'я України – найперше серед органів виконавчої влади відповідає за збереження здоров'я і генофонду української нації, які визначені національними цінностями народу, нації, зокрема “готує пропозиції стосовно визначення пріоритетних напрямів розвитку охорони здоров'я, розробляє та організовує виконання державних комплексних та цільових програм охорони здоров'я; організацію заходів щодо поширення здорового способу життя серед населення; моніторинг стану здоров'я населення тощо” [11].

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та екологічної безпеки. В Україні за роки незалежності розроблено національну систему цілей сталого розвитку, що має забезпечити підґрунтя для подальшого планування розвитку України, подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній та екологічній сферах; забезпечити такий стан довкілля, що сприятиме якісному життю і благополуччю нинішніх та майбутніх поколінь, збереженню національних культурних цінностей і традицій [12].

Міністерство освіти і науки України “здійснює нормативно-правове регулювання у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій, а також у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів, підприємств, установ та організацій,

які надають послуги у сфері освіти [13; 14]. Хоча, на нашу думку, освіта є пріоритетним засобом збереження національної мови, на жаль, ця функція нормативно прямо не віднесена до компетенції МОН.

Міністерство культури та мистецтва України “є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам’яті” [14].

Певні функції та повноваження стосовно публічного управління захистом національних цінностей наявні також у компетенції переважної більшості центральних органів виконавчої влади.

Специфічне місце серед суб’єктів державного управління захистом національних цінностей у сфері національної безпеки (переважно державності) посідають державні правоохоронні (“силові”) структури.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування (статті 32 і 33) забезпечують вирішення питань державного управління захистом національних цінностей, віднесених законодавством до їхньої компетенції (пр.: “використання землі, природних ресурсів, охорони довкілля” [18]).

Однак вказані завдання перелічених державних суб’єктів, на нашу думку, більше відповідають забезпеченню “національних інтересів”, аніж захисту національних цінностей, які, як відомо, є основою для формування національних інтересів та мають бути стратегічним пріоритетом у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

До системи суб’єктів публічного управління захистом національних цінностей доцільно віднести державні заклади, установи та організації (школи, бібліотеки, театри, музеї, заповідники тощо), судову систему, які мають певні компетенції у цій сфері, що відображено у чинному законодавстві України.

Характеризуючи суб’єкти публічного управління захистом національних цінностей в Україні в умовах глобалізаційних викликів, а для нас українців – це повномасштабна війна з росією, варто визначити джерела загроз. У ході теоретичного аналізу наукових джерел з проблематики дослідження визначено відповідні зовнішні та внутрішні джерела загроз національним цінностям.

До зовнішніх джерел загроз національним цінностям належать:

- порушення територіальної цілісності держави, її незалежності, права на існування суверенної держави;

- діяльність іноземних національних і транснаціональних структур державної та недержавної форми власності, спрямованих проти національних цінностей держави або послаблення можливостей щодо їх реалізації;

- прагнення низки країн до домінування та утискання національних цінностей держави у світовому просторі, витиснення її із зовнішнього та внутрішнього ринку безпеки;

- посилення потужних негативних інформаційних впливів, що несуть як зовнішню загрозу, так і загрозу внутрішньополітичній стабільності держави, фізичному та моральному здоров’ю громадян держави;

- діяльність країн світу, спрямована на послаблення інтелектуального потенціалу держави шляхом сприяння “відтоку мізків”;

- зростання технологічного відриву розвинених країн світу та нарощування їх потужностей у протидії створенню конкурентоспроможних засобів і систем безпеки.

Сьогодні зовнішні джерела загроз національним цінностям Української держави чітко виражені віроломним нападом країни-агресора – Російської Федерації на територію України в декількох напрямках. Розпочата РФ агресія проти України порушила територіальну цілісність нашої держави, загрожуючи її незалежності. При цьому Росія застосовує широкий арсенал політичних, воєнних, економічних, інформаційних, культурних та інших засобів, що притаманно війнам нового типу.

Зовнішні загрози активно проявилися ще в 2014 р., коли Українська держава зіткнулася з

використанням проти неї роками вибудованої у росії пропагандистської системи, спрямованої на ініціювання розбрату в українському суспільстві та знищення української політичної нації, прославляння сепаратизму, штучне посилення реальних і вигаданих внутрішніх протиріч, створення атмосфери громадянської недовіри до дій і намірів влади, провокування актів громадянської непокори, формування у громадян України та міжнародної спільноти викривленого бачення подій в Українській державі, спроби перекручення української історії та маніпулювання історичними фактами. З 24 лютого було здійснено широкомасштабний воєнний напад на мирне населення України на Чернігівську, Київську, Харківському, Донецькому, Луганському, Одеському та Херсонському, Миколаївському напрямках. При цьому російські загарбники вбивають мирних жителів і дітей, знищують міста та села, мільйони українців стали тимчасово переміщеними особами як в Україні, так і за її межами.

До внутрішніх джерел загроз національним цінностям належать:

- культурно-історичні відмінності у розвитку різних регіонів країни, аксіологічно-світоглядне розшарування народу;
- відсутність національної ідеї, яка повинна забезпечувати консолідуючі та інтегративні функції;
- критичний стан розвитку вітчизняних культурних індустрій;
- нерозробленість ефективної етнонаціональної політики;
- недостатній рівень підтримки української мови як державної;
- надмірна політизація гуманітарної сфери (зокрема питань мови, історії, релігії);
- недостатній рівень розвитку інноваційних процесів у сфері освіти, науки, культури тощо;
- низький рівень уваги держави до створення належних умов для реалізації творчого та інтелектуального потенціалу висококваліфікованих фахівців;
- недостатня розвиненість недержавної складової системи захисту національних цінностей;
- недостатній рівень взаємодії державної і недержавної складових системи щодо формування і реалізації єдиної

державної стратегії захисту та примноження національних цінностей держави;

- недостатня розробленість нормативно-правової бази, що регулює суспільні відносини у сфері захисту національних цінностей, а також недостатня практика правозастосування;
- недостатня ефективність механізмів прийняття та реалізації рішень щодо захисту національних цінностей;
- зниження ефективності системи освіти і виховання, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у галузі збереження та примноження національних цінностей;
- недостатній рівень розвитку соціального капіталу;
- поширення деструктивних квазірелігійних утворень тощо.

На наш погляд, основними внутрішніми загрозами захисту національних цінностей України є економічна нестабільність, духовне спустошення певних верств населення України, тенденції підміни національних цінностей груповими, клановими та відсутність єдиної державницької ідеології, що може бути основою розвитку ультрарадикальних доктрин, які є викликами традиційній системі національних цінностей.

Значну небезпеку становлять явища суспільної байдужості громадян та суспільства України, коли соціально-культурні цінності та норми, інституції стають нестійкими, суперечливими, а деякі індивіди невдоволені своїм соціальним становищем та безпекою.

Вважаємо, що вирішальне значення для забезпечення збереження національних цінностей України має реалізація української національної ідеї як ідеології розвитку нації та держави, як стратегії державотворення, політичної програми й економічної політики єдності, духовності та моралі на основі менталітету народу, його освіченості. Нині суспільство, Збройні сили та влада об'єдналися сильною ідеєю в боротьбі з російським агресором. Тому реалізація публічного управління суб'єктами захисту національних цінностей у сфері має розглядатися в декількох аспектах. По-перше, з огляду управління захистом національних цінностей як об'єктом з боку держави. По-друге, враховуючи державне управління, яке здійснюється всередині

системи, при якому об'єктами захисту національних цінностей є співробітники, служби, підрозділи, органи, а також керівники та керівні апарати, які діють на відповідних рівнях, становлять у своїй сукупності керівну підсистему всієї системи органів у цілому і кожного з них зокрема. По-третє – це публічне управління захистом національних цінностей як об'єктом з боку громадських та неурядових організацій.

Доходимо до висновку, що для досягнення мети і завдань дослідження в статті було використано комплекс загальнонаукових і специфічних методів, принципів та підходів, властивих історії та теорії публічного управління, а також суміжних з нею галузей науки.

Водночас, очевидно, що обґрунтування особливостей публічного управління захистом національних цінностей, основних тенденцій розвитку та актуальних напрямів вдосконалення на основі сучасних положень публічного управління, дозволяє значною мірою просунутися у напрямі розвитку нових наукових підходів щодо вдосконалення публічного управління захистом національних цінностей.

Враховуючи сучасну роль держави у розвитку гуманітарної сфери, необхідність підвищення ефективності використання її наявних можливостей щодо захисту національних цінностей, належного обґрунтування концептуальних засад та напрямів вдосконалення публічного управління в цій сфері діяльності визначається нами як предмет дослідження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В статті розкрито сутність публічного управління щодо організації захисту національних цінностей, зміст та структуру національних цінностей як базових елементів стабільності держави, суспільно-політичної зрілості та консолідації нації. Структура національних цінностей включає: *особистісну* (миролюбність, толерантність, працьовитість, повага, індивідуалізм, патріотизм, віра, любов),

суспільну (справедливість, злагода, традиції, надбання), *державну* (добробут, права, свобода) складові.

Необхідність аналізу широкого кола проблематики на всіх рівнях (індивідуальному, суспільному, національному, державному, міжнародному) свідчить про доцільність використання *людиноцентричного, суспільноцентричного, націоцентричного та державоцентричного підходів* з урахуванням усієї низки сучасних процесів, серед яких: зростання ролі ціннісних факторів, посилення взаємопов'язаності структур захисту національних цінностей; формування нових параметрів і характеристик суб'єктів публічного управління захистом та поява сучасних інтегрованих методів, принципів забезпечення захисту національних цінностей у гуманітарній сфері на різних рівнях. Вони спрямовані на гармонізацію моральних, гуманітарних, соціальних, економічних, політичних, правових взаємовідносин у певній спільноті.

З'ясовано, що державна політика щодо захисту національних цінностей може розглядатися в публічному управлінні в декількох аспектах: по-перше, управління захистом національних цінностей як об'єктом з боку держави; по-друге, враховуючи публічне управління, яке здійснюється всередині системи, при якому об'єктами захисту національних цінностей є співробітники, служби, підрозділи, органи, а також керівники та керівні апарати, які діють на відповідних рівнях, становлять у своїй сукупності управляючу підсистему всієї системи органів у цілому і кожного з них окремо; по третє – публічне управління захистом національних цінностей є об'єктом з боку громадянського суспільства – громадських та неурядових організацій.

В подальшому перспективними напрямками наукових розробок з даної тематики можуть бути питання дослідження механізмів публічного управління захистом національних цінностей України.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Боришевський М. Й. Національні цінності у структурі громадянської свідомості та самосвідомості особистості. Ціннісні орієнтації у громадянському становленні особистості: наук.-метод. зб. Дрогобич: Відродження. 1998. С. 11–14.
2. Вишневецький О. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, деформації, і сучасні виклики) : навч. посіб. Дрогобич : Видавець Святослав Сурма, 2010. 160 с.

3. Петровський П.М. Методологія наукового дослідження в галузі державного управління: навч. посіб. Львів. ЛРІДУ НАДУ, 2015. 281 с.
4. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави. Вісник НАДУ. 2004. № 2. С. 369–374.
5. Ситник Г. П., Ларін С. В. Проблемні питання формування та захисту національних цінностей України: теоретичний аспект. Право та державне управління : зб. наук. праць. Вип. 3 (28). Запоріжжя : КПУ. 2017 С. 21–27.
6. Сурмін, Ю. П., Бакуменко, В. Д., Михненко, А. М. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-strategiyu-voennoyi-bezpeki-ukrayini-67361>
8. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегія національної безпеки України в аксіологічному вимірі: від «суспільства ризику» до громадянського суспільства. Стратегічна панорама. 2005. №2. С. 13–27.
9. Гончаренко О. М., Лисицин Е. М., Вагапов В. Б. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України. Наука і оборона. 2002. № 1. С. 18–24.
10. Директор НІСД Ростислав Павленко провів публічну лекцію для журналістів у дискусійному медіа-майданчику «Наш Формат». Національний інститут стратегічних досліджень. 13.11.2018. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/3183/>.
11. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" Указ Президента України; Стратегія від 14 вересня 2020 № 392/2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про старатегію воєнної безпеки України» Указ Преидента від 25 травня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
14. Сурмін Ю. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект. Збірник наук. праць. К. : Вид-во НАДУ, 2003. Вип. 1. С. 87–98.
15. Ларін С. В. Концептуальні підходи дослідження формування та захисту національних цінностей у сфері національної безпеки України [Електронне наукове фахове видання]. Державне будівництво. ХарPI НАДУ, 2016 № 1. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/1/09.pdf>
16. Ларін С. В. Теоретичні аспекти дослідження категорії «національна цінність» як складової системи забезпечення національної безпеки. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ / [голов. ред. М.М. Іжа]. Вип. 4(64). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015 С. 26–31.
17. Лебідь І. В. Національні цінності і сучасна філософія освіти. Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи: методол. семінар, 22 листоп. 2000 р., м. Київ. : Зб. наук. пр. / За заг. ред. В. Андрущенка. К. : Знання, 2000. Вип. 3. С. 184–188.
18. Latham Stephen R. National values, institutions, and health policies: what do they imply for [Canadian] Medicare reform? Canadian-American Public Policy. November 1, 2002. Mode of access: https://qspace.library.queensu.ca/bitstream/handle/1974/6884/discussion_paper_5_e.pdf?sequence=36&isAllowed=y.
19. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / Редактор Я. Пеленський. К. : Київ-Філадельфія, 1995. 470 с.
20. Falk Richard. Toward the revival of principled politics in America // American Tikkun. – September 1, 2004 [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.tikkunamerica.org/>
21. Baev P. The Russian Armed Forces: Failed Reform Attempts and Creeping Regionalization // in The Journal of Communist Studies and Transition Politics. March 2001. Vol. 17. № 1. P. 23–43.

REFERENCES

- Baev, P. (2001) The Russian Armed Forces: Failed Reform Attempts and Creeping Regionalization. The Journal of Communist Studies and Transition Politics. March. Vol. 17. № 1. pp. 23–43.
- Boryshevskiy, M. Y. (1988) Natsionalni tsinnosti u strukturi hromadianskoi svidomosti ta samosvidomosti osobystosti [National values in the structure of civic awareness and identity]. Tsinnisni oriientatsii u hromadianskomu stanovlenni osobystosti: nauk.-metod. zb. Drohobych: Vidrozhennia. pp. 11–14.
- Falk, Richard. Toward the revival of principled politics in America. American Tikkun. September 1, 2004. Retrieved from: <http://www.tikkunamerica.org/>
- Honcharenko, O. M., Lychytsyn, E. M., & Vahapov, V. B. (2002) Poniattia natsionalnoi bezpeky v konteksti natsionalnykh interesiv Ukrainy [The concept of national security in the context of Ukraine's national interests]. Nauka i oborona. no 1. pp. 18–24.
- Horbulin, V. P., & Kachynckii. A. B. (2005) Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v akciolohichnomu vymiri: vid "cucpiletva ryzyku" do hromadiankoho cucpiletva [Ukraine's national security strategy in the axiological dimension: from "risk society" to civil society]. Stratehichna panorama. no. 2. pp. 13–27.

- Larin, S. V. (2015) Teoretychni aspekty doslidzhennia katehorii "natsionalna tsinnist" yak skladovoi systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky. [Theoretical aspects of the study of the category "national value" as a component of the national security system] Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia : Scientific proceedings of ORIDU. (ed. Izha M.M.). Vol. 4(64). Odesa: ORIDU NADU. pp. 26–31.
- Larin, S. V. (2016) Kontseptualni pidkhody doslidzhennia formuvannia ta zakhystu natsionalnykh tsinnosteiu u sferi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Conceptual approaches to the study of the formation and protection of national values in the sphere of national security of Ukraine]. Derzhavne budivnytstvo. KharRI NADU (electronic journal), no 1. Retrieved from : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/1/09.pdf>
- Latham, S. R. (2002) National values, institutions, and health policies: what do they imply for [Canadian] Medicare reform? Canadian-American Public Policy. November 1, 2002. Retrieved from: https://qspace.library.queensu.ca/bitstream/handle/1974/6884/discussion_paper_5_e.pdf?sequence=36&isAllowed=y.
- Lebid, I. V. (2000) Natsionalni tsinnosti i suchasna filosofii osvity [National values and modern philosophy of education]. Filosofii osvity XXI stolittia: problemy i perspektyvy: metodol. seminar, (Ukraine, Kyiv, November 22, 2000). : Zb. nauk. pr. (ed. Andrushchenko V.). K. : Znannia. Vol. 3. pp. 184–188.
- Lypynckyi, V. (1995) Lysty do bratviv-khliborobiv. Pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainckoho monarkhizmu [Letters to the bread-making brothers. About the idea and organization of Ukrainian monarchism] (ed. Ya. Pelenckyi). K. : Kyiv-Filadelfia. 470 p.
- National Institute for Strategic Studies. Dyrektor NISS Rostyslav Pavlenko proviv publichnu lektsiiu dlia zhurnalistiv u dyskusiinomu media-maidanchyku "Nash Format". National Institute for Strategic Studies. (November 13 2018). Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/3183/>.
- Petrovskiy, P. M. (2015) Metodolohiia naukovoho doslidzhennia v haluzi derzhavnoho upravlinnia [The social institution of ownership and the Ukrainian state-building process]: navch. posib. Lviv: LRIDU NADU, 2015. 281 p.
- Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 roku № 2469-VIII [Law of Ukraine on the National Security of Ukraine from June 21 2018, № 2469-VIII].(2018, June 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy" vid 14 veresnia 2020 № 392/2020. [Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine from September 14, 2020: Decree of the President On Ukraine's National Security Strategy from September 14 2020, №392/2020] (2020, September 14). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro staratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy» Ukaz Prezydenta vid 25 travnia 2021 roku № 121/2021. [Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine from March 25 2021: Decree of the President On Ukraine's Military Security Strategy from May 25 2021, №121/2021] №121/2021 (2021, May 25). Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
- Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy» [Decree of the President On Ukraine's Military Security Strategy from March 25 2021, №21/2021] №21/2021 (2021, March 25). Retrieved from : <https://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-strategiyu-voyennoyi-bezpeki-ukrayini-67361>
- Surmin Yu. P., Bakumenko V. D., & Mykhnenko A. M. (2010) Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopaedic Dictionary of Public Administration]. (eds. Kovbasiuk Yu. V., Troshchynskii V. P., Surmin Yu. P.). K. : NADU.
- Surmin, Yu. (2003) Tsinnisni protsesy postradianskoho suspilstva: metodolohichni aspekt. [Value processes of post-Soviet society: methodological aspect] Scientific proceedings. K. : NADU. Vol. 1. pp. 87–98
- Sytnyk H. P., & Larin S. V. (2017) Problemni pytannia formuvannia ta zakhystu natsionalnykh tsinnosteiu Ukrainy: teoretychnyi aspekt [Problems of establishing and protecting Ukraine's national values: a theoretical perspective]. Pravo ta derzhavne upravlinnia : zb. nauk. prats. Vol. 3 (28). Zaporizhzhia : KPU. pp. 21–27.
- Sytnyk, H. P. (2004) Natsionalni tsinnosti yak osnova prohresyvnoho rozvytku osobystosti, suspilstva i derzhavy. [National values as the basis of progressive development of the individual, society and the state]. Visnyk NADU. no. 2. pp. 369–374.
- Vyshnevskiy, O. (2010) Ukrainyskyi vykhovnyi ideal i natsionalnyi kharakter (vytoky, deformatsii, i suchasni vyklyky) [The Ukrainian educational ideal and national character (origins, deformations and current challenges)] : navch. posib. Drohobych : Vydavets Sviatoslav Surma.